

“Napit naamaan ja nupit kaakkoon”

Lääkkeiden kirjavat väärinkäyttömahdollisuudet

LL Juha Penttala

Psykiatrian erikoislääkäri

Päihdelääkäri

Seinäjoen keskussairaala, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue

17.5.2023

Sidonnaisuudet

- Lääkefirmojen kanssa ei yhteistyötä viimeiseen 5 vuoteen
- Tutkimusapurahat väitöskirjatyöhön:
 - Suomen Kulttuurirahasto (6 kk apuraha)
 - Etelä-Pohjanmaan Hyvinvointialue (4 kk apuraha)

Väärinkäyttö?

Reseptilääkkeiden käyttö ilman lääkärin määräystä

Suuremmat annokset, kuin on määrätty

Käytetään lääkettä muuhun kuin määrättyyn tarkoitukseen

Kahta populaa

Mitä käytetään?

- Bentsodiatsepiinit
- Opioidit
- Pregabaliini
- ADHD-lääkkeet

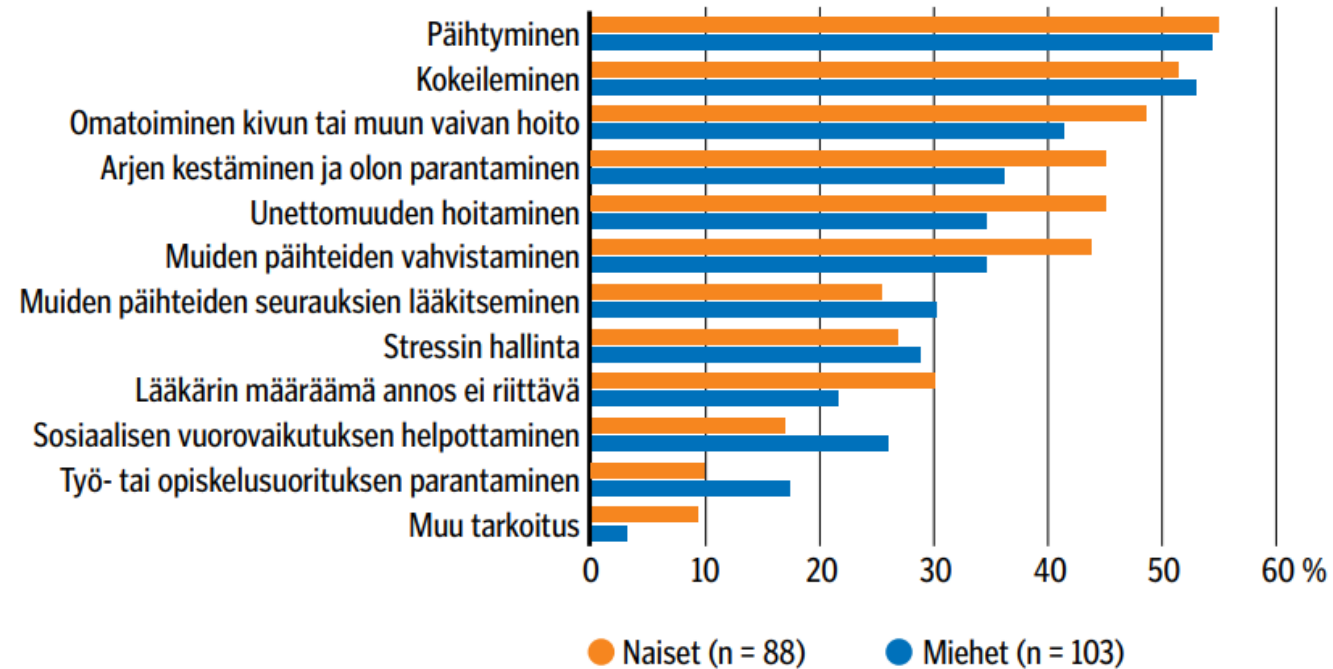

KUVIO 1.

Lääkkeiden käyttötarkoitukset

Lääkkeitä väärinkäyttäneillä (n = 191).

Sukupuolten välillä havaitut erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

Vastaaja on voinut valita useita vaihtoehtoja, joten prosentit eivät summaudu sataan.

Käyttötarkoitus

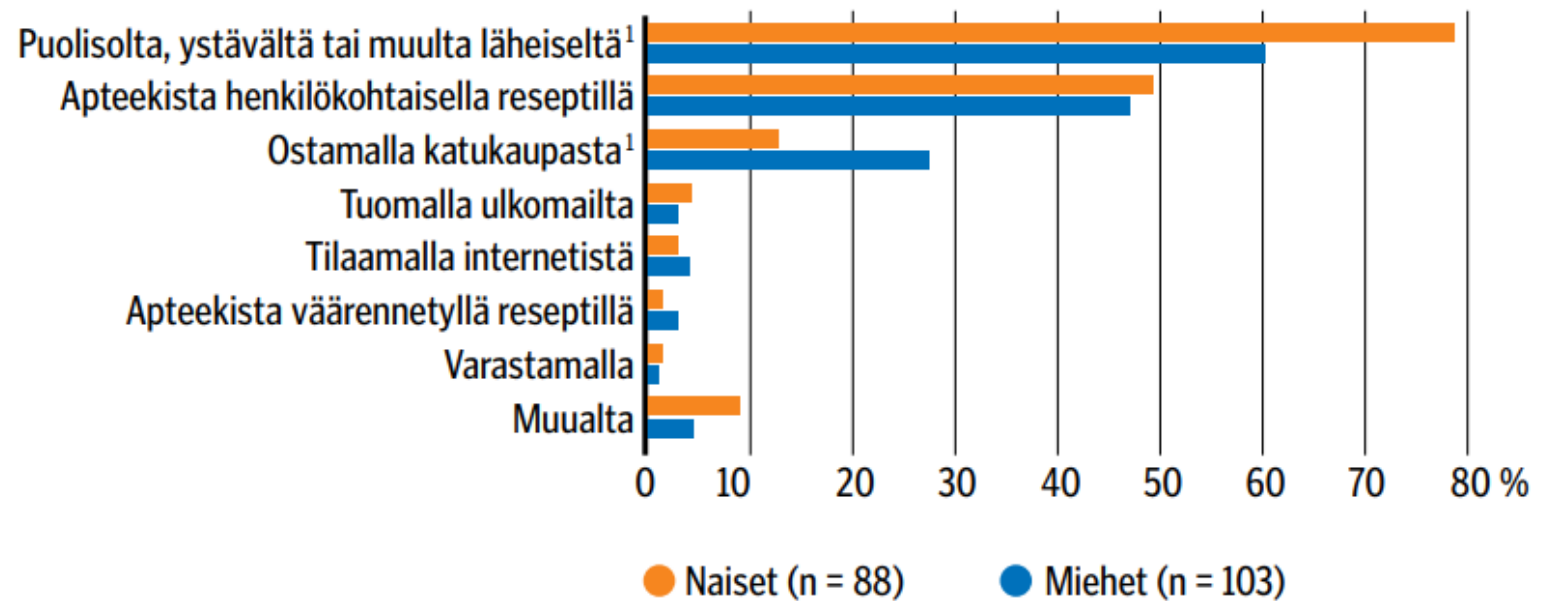
Kotoperäinen ongelma

KUVIO 2.

Hankintatapa

Väärinkäytettyjen lääkkeiden hankintatapa niitä väärinkäyttäneillä (n = 191).

¹ Sukupuolten välillä tilastollisesti merkitsevä ero, $p < 0,05$.

Vastaaja on voinut valita usean vaihtoehdon, joten prosentit eivät summaudu sataan.

Miksi puuttua?

Altistus
riippuvuudelle

Turvallisuus

Terveyshaitat

Puuttumista vaikeuttaa

KIIRE

HOITOPOLKUJEN
TOIMIMATTOMUUS

SOPIVIEN HOITOJEN
PUUTE

Vinkkikimara

*Erikoista, kun
arkistokatselussa kaikki
on salattu ja kusi ei
koskaan tule*

Pysähdy miettimään, kun kirjoitat pkv-reseptiä

Vinkkikimara

*Ne rep
lter*

Jos aloitat, niin lopeta myös

Vinkkikimara

*En kyllä osaa sanoa, miksi
Penttala on päivystyksestä
kirjoittanut sulle Xanoria, kun
ei täällä sanota siitä mitään*

Muista kertoa potilaalle ja kollegoille

Vinkkikimara

*Tää Rivatril 6mg on mulle
Rovaniemen neurologialta
määrätty ja se on nyt
loppu...*

PKV-vastuu yhdellä taholla kerrallaan

Vinkkikimara

*Lääkkeet jäi
kaverille/mökille.*

*Et ikinä usko, mutta ne
tippui yöpöydältä
vessanpönttöön!*

*Arvaa söikö kilpikonna
taas mun levyt?*

Lääkkeiden säilytysvastuu on potilaalla

Vinkkikimara

*Mä saan näitä lääkkeitä
kyllä muualtakin, jos ei
sulta irtoo!*

Potilas saa hankkia lääkkeensä kadulta jos haluaa

Uhkailu on poliisiasia

Miten houkutella vieroitusritykseen?

Mutta en mä pärjää ilman tätä!

Vältä tietäväsi paremmin kuin potilas, mikä on hänelle hyvästä

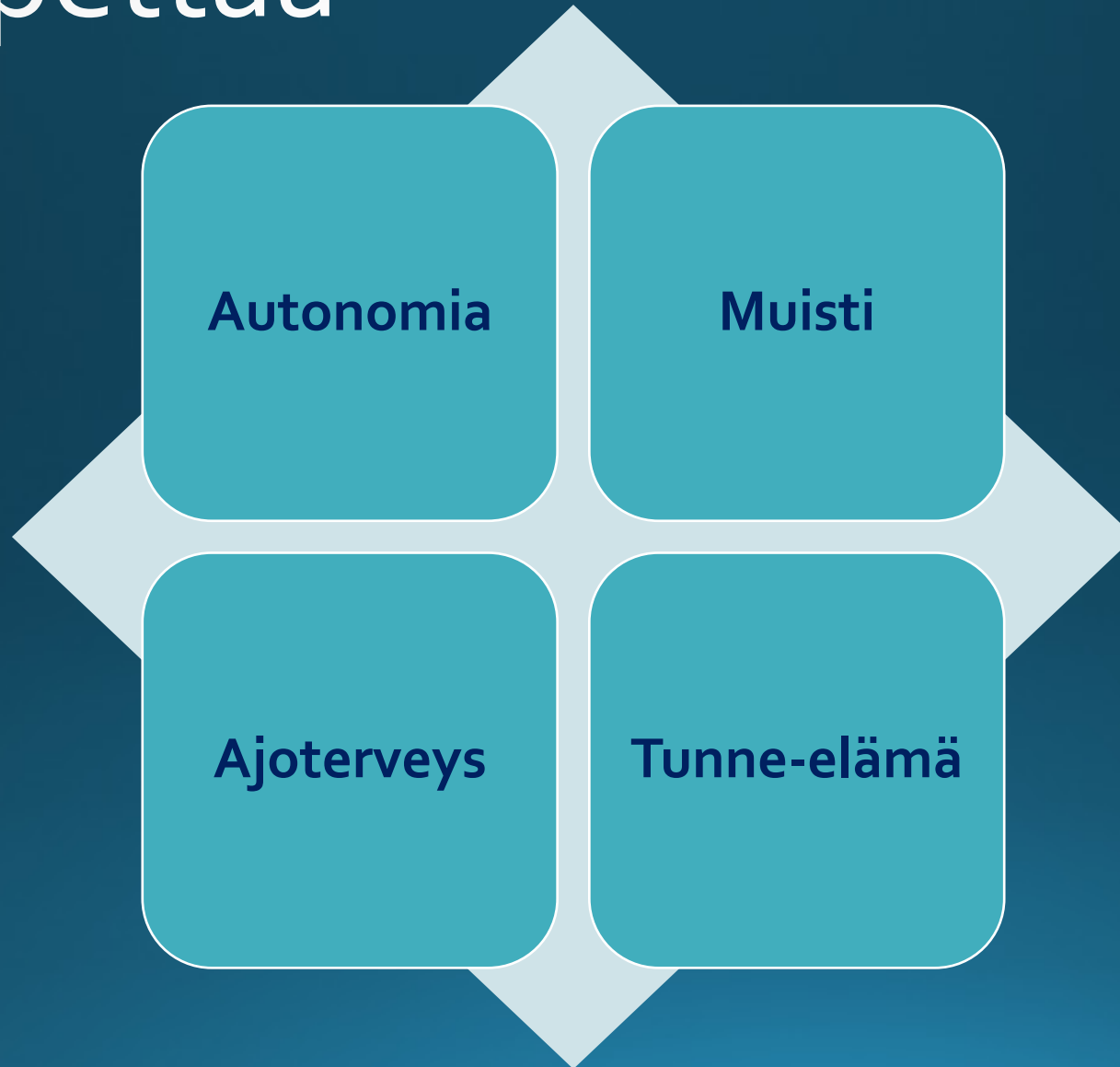
Yritä auttaa potilasta löytämään syy lopettaa

Miten houkutella vieroitusritykseen?

*Mä koitin kerran vähentää
ja siitä tuli aivan kauhee
olo!*

Huoli voinnin romahtamisesta on usein vieroitusoireiden pelkoa

Syitä lopettaa

Lopuksi

Tarjota potilaalle
mahdollisuutta
yrittää vieroitusta
ja rohkaista

Konsultoi, jos olet
umpikujassa

Lähteet

- Duodecim: Huume- ja lääkeriippuvuudet oppikirja
- Lääkkeiden väärinkäyttö 2000-luvun Suomessa. Esiintyvyys, käyttäjäryhmät ja käyttötarkoitukset: Karjalainen Karoliina; Hakkarainen Pekka (2013)
- Karjalainen K, Niemelä S, Rönkä S & Lintonen T. Self-reported health problems due to prescription drug use and non-medical use of prescription drugs – a population-based study. *Journal of Substance Use*; online first 2021 Aug 23.
- Järvenpään sosiaalisairaala: Bentsodiatsepiinit – Kuinka ne toimivat ja kuinka vieroittaa. (Suomennos professori Ashtonin manuaalista) <https://www.benzo.org.uk/amisc/finnishmanual.pdf>